

AKIK MINDENKIBEN CSALÓDTAK

Nemszavazók Magyarországon
2018

AKIK MINDENKIBEN CSALÓDTAK

NEMSZAVAZÓK
MAGYARORSZÁGON
2018

Impresszum

Felelős kiadó és szerkesztő:

Boros Tamás, a Policy Solutions stratégiai igazgatója

Szerzők:

Boros Tamás - Laki Gergely

Kiadó:

Friedrich-Ebert-Stiftung - Policy Solutions

Adatfelvétel:

ZRI Závecz Research Piac- és Társadalomkutató Kft.

Dizájn:

Ferling Kft.

Nyomda:

Innovariant Nyomdaipari Kft.

ISBN: 978-615-81071-1-2

Copyright © Friedrich-Ebert-Stiftung - Policy Solutions

2018. október

Tartalomjegyzék

Bevezetés / 7

1 | A nemszavazók főbb demográfiai jellemzői / 11

2 | A nemszavazók álmai és félelmei / 23

3 | A nemszavazók politikai értékrendje / 32

4 | A nemszavazók demokráciához
való viszonyulása / 42

5 | Konklúziók / 52

Bevezető

A 2018-as országgyűlési választásokon a magyarországi lakhellyel rendelkező választókorú népesség 70,2 százaléka vett részt, ezzel a rendszerváltás utáni időszak második legnagyobb részvételével megrendezett választása volt. A 7 933 815 országon belüli lakhellyel rendelkező állampolgárból 5 570 797 adta le a voksát. Ilyen részvételi adatok mellett elsikkad az a tény, hogy továbbra is van nagyjából 2 millió 400 ezer honfitársunk, aki nem ment el választani. Ez közel annyi ember, mint Budapest és az összes megyeszékhely összes választójának száma együttvéve. Hatalmas tömegek számára tehát még az olyan sorsdöntőnek érzett választások sem adtak motivációt a részvételre, mint a 2018-as vagy a 2002-es voksolások.

Ahogy korábbi kutatásainkból is kiderül, az országgyűlési választások alkalmával nem szavazó populáció alapvetően két részpopulációból áll: a következetesen sohasem szavazó, politikailag passzív állampolgárokból és a szituatív nemszavazókból. Az elmúlt évtizedekben a választók mintegy 15-20 százaléka, mintegy 1,2-1,6 millió állampolgár tartozott az első csoportba, ők a következetes nemszavazók. A többi távolmaradó (a lakosság 10-20 százaléka) pedig egy adott országgyűlési választás során nem szavaz. Ennek lehet objektív oka is, például beteg, lakóhelyétől távol van a szavazás napján, de lehet politikai oka is, például a korábban támogatott pártjával nem elégedett, de annyira mégsem elégedetlen, hogy annak ellenzékére szavazzon, így inkább távol marad.

Az alábbi kutatásunkban ezzel a nagyjából 1,2 millió, következetesen nemszavazó, passzív állampolgárral kívánunk foglalkozni. Arra vagyunk kíváncsiak, hogy milyen társadalmi rétegekből tevődnek össze a nemszavazók, milyen csoportokban vannak felülreprezentálva, és annak ellenére, hogy ők nem foglalkoznak a politikával, mégis milyen álmaik, vágyaik, félelmeik, értékrendjük van. A kutatás megalapozásául több korábbi Policy Solutions elemzés reprezentatív közvélemény-kutatását vettük alapul, így a „Magyar Álom”, a „Magyar Rémálom”, a „Demokrácia és a magyar társadalom” és a „Politikai útmutató Magyarországhoz” című kutatásainkat. Ezen kutatásokat egészítettük ki a ZRI Závecz Research 2017-2018-ban készült 11 havi reprezentatív közvélemény-kutatásainak az összesített adataival. Ezen 11 kutatás 11.000 különböző megkérdezettjéből választottuk ki azokat a válaszadókat, akik arra a kérdésre, hogy „ha most vasárnap lennének a választások, melyik pártra szavaznának?” úgy feleltek, hogy nem mennének el szavazni és nincs is választott pártjuk. A kutatásunkban a magyar választópolgárok 15 százaléka tartozik ebbe a nemszavazói csoportba.

Érdekes ezen kutatás adatait összevetni egy korábbi kutatásunk eredményeivel, ugyanis a Friedrich-Ebert-Stiftung és a Policy Solutions 2013-ban már készített egy tanulmányt a magyarországi nemszavazókról, amely szinte minden tekintetben a 2018-ashoz hasonló képet festett le a választásoktól idegenkedő magyarokról. Annak a kutatásnak az adatai azt mutatták, hogy a szavazói hajlandóságra a legnagyobb hatással az ideológiai elkötelezettség van, ugyanis a magukat jobboldalinak vallók körében átlagosan 10 százalékponttal magasabb a részvétel, mint a baloldaliak körében. Emellett kifejezetten alacsony volt, alig 50 százalékos a részvétel azok körében, akik nem tudták megkülönböztetni a politikai bal- és jobboldal fogalmát. Emellett, másodsorban a demokratikus rendszer iránti elkötelezettség befolyásolja a választók aktivitását - akik

szkeptikus a demokráciával, azok érthető módon ritkábban járulnak az urnák el. A 2013-as adatok akkor 60 százaléknál is alacsonyabb részvételi arányt mutattak a demokrácia iránt nem elkötelezett állampolgárok körében. Ezután a harmadik legmeghatározóbb változó a szavazási hajlandóság kérdésében a családi állapot volt, ugyanis az eredmények azt mutatták, hogy a párkapcsolatban élők sokkal magasabb arányban tudtak maguknak pártot találni, mint a társ nélkül élők. Az országgyűlési választásokon a magányosoknak mindössze a kétharmada szavazott, szemben a párkapcsolatban élőkkel, ahol ugyanez az arány 80 százalék volt. A kutatás viszont azt is hangsúlyozta, hogy nem kizárólag a családi állapot, hanem általában véve a szűkebb-tágabb környezetbe való beágyazottság határozta meg a részvételi hajlandóságot: ez azt jelenti, hogy azok, akik valamilyen közösségnek tagjai (nagyobb baráti társaság vagy vallásos közösség) mindig aktívabb szavazók a magányosokhoz képest. Az akkori eredmények azt mutatták, hogy csak a negyedi és az ötödik helyen szerepelt a szavazási hajlandóságot befolyásoló tényezők között az életkor és az iskolázottság. Az életkorról egyenesen arányosan növekszik a szavazási hajlandóság, mely 60 év körül éri el a csúcspontját. Az iskolai végzettséggel kapcsolatban is korrelációt figyelhetünk meg, ami azt jelenti, hogy a magasabban kvalifikált társadalmi csoportok körében jelentősen magasabb a politikai aktivitás. Végül a tanulmány arra a következtetésre jutott, hogy a választási hajlandóságot össztársadalmi szinten sem az anyagi helyzet, sem a származás, sem pedig a településszerkezet nem befolyásolja jelentős mértékben. A mostani kutatásunk eredményei sok tekintetben megerősítik az öt évvel ezelőtti elemzésünket.

Mindkét tanulmány legaggasztóbb és egyben legfontosabb kihívást jelentő eleme a fiatalok politikai passzivitása. A 18-29 év közötti korosztály 20 százaléka biztosan nem venne részt egy most vasárnapi választáson, további 10 százaléka pedig valószínűleg

nem menne el szavazni. Ezzel szemben a 60 év felettek körében 15 százalék a biztosan és 8 százalék a valószínűleg távolmaradók aránya. Eközben a 30 alatti választópolgárok száma csupán a szűk kétharmada a 60 év felettekének. Tehát a 30 év alattiak nem csak relatív létszámuk miatt egyre érdektelenebbek a politika számára, hanem azért is, mert az összes korcsoport közül a legkevésbé mobilizálható réteg. Így egy olyan kölcsönhatás indul el, melyben a politikusok számára nem lesz fontos a fiatalok véleménye, cserébe a fiatalok még jobban eltávolodnak a politikától. Mindez ahhoz vezet, hogy a politika és közpolitika csinálásának a középpontjába az idősebb korosztályok értékrendje, gazdasági érdekei, motiváció kerülnek. Ez pedig egyre inkább ellehetetleníti egy versenyképesebb, nyitottabb, dinamikusabban fejlődő – és így magasabb életszínvonalat és jobb közszolgáltatásokat nyújtó - ország megteremtésének lehetőségét. Ezen tanulmánynak nem célja, hogy javaslatokat adjon a fiatalok politikába való bevonására – erre számos lehetőség rendelkezésre áll a „kötelező első szavazástól” az érték- és érzelemalapú közösségek kialakításán át az online szavazás lehetőségének megteremtéséig -, de a probléma fontosságára mindenképpen, ezúton is fel kívánjuk hívni a figyelmet.

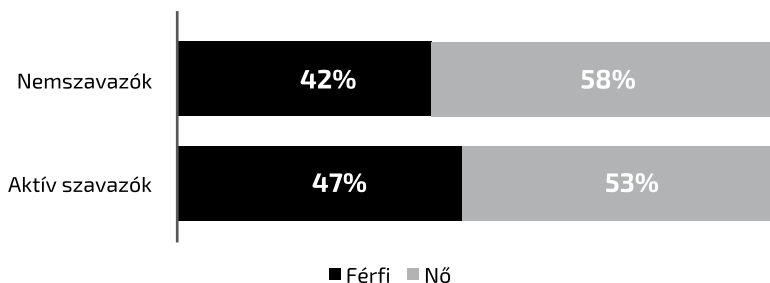
1. A nemszavazók főbb demográfiai jellemzői

A magyarországi nemszavazók feltérképezéséhez első lépésben részletesen megvizsgáljuk azoknak a magyar állampolgároknak a demográfiai jellemzőit, akik kategorikusan elzárkóznak attól, hogy részt vegyenek választásokon. Ehhez a ZRI Závecz Research közvélemény-kutató intézet 11 hónapnyi reprezentatív közvélemény-kutatásai adatait használtuk fel. Összesen a 2017-2018-ban végzett 11 kutatás 11000 különböző megkérdezettjéből választottuk ki azokat a válaszadókat, akik arra a kérdésre, hogy "ha most vasárnap lennének a választások, melyik pártra szavaznának?" úgy feleltek, hogy nem mennének el szavazni és nincs olyan párt, amire szavaznának. A kutatásunkban a magyar választópolgárok 15 százaléka tartozik ebbe a nemszavazói csoportba. Velük szemben állnak az aktív szavazók, ők biztosan vagy valószínűleg részt vesznek a választásokon, és 73 százalék az arányuk a 18 éven felüli népességben belül.

A politikailag passzívak nemek szerinti megoszlását figyelve azt látjuk, hogy nagyobb arányban fordulnak el a nők a politikától, mint a férfiak: a politikailag aktív szavazók nemek szerinti megoszlása (53-47%) lényegében megegyezik a magyar lakosság nő-férfi arányával, a nemszavazók között viszont a hibahatárt meghaladóan nagyobb a nők aránya. Ez azt jelenti, hogy a magyar nők nagyobb eséllyel zárkóznak el a voksolástól, mint a férfiak.

1. ábra

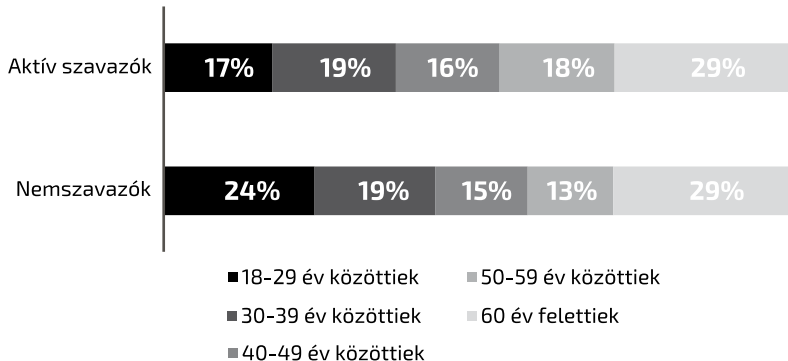
Választói aktivitás nemek szerint

A nemszavazók életkori megoszlását vizsgálva a legszembetűnőbb a 30 éven aluliak jelentős elfordulása a politikától, ugyanis míg az aktívak táborában 17 százalék, addig a passzívok között 24 százalék a fiatalok aránya. Ez az adat egyébként nem meglepő, a fejlett világban évek óta egyre kevésbé érdeklődnek a fiatalok a közügyek iránt, egyre kevésbé tudják megszólítani őket a politikai szereplők, valamint az átlagnál jellemzően alacsonyabb a körükben a választásokon való részvétel aránya. A többi korcsoportot figyelve egyedül az 50-es korosztálynál láthatunk az aktívoktól hibahatárt meghaladó eltérést, 18 százaléknyi aktívval szemben mindössze a passzívok 13 százalékát teszi ki az ötvenes korosztály.

2. ábra

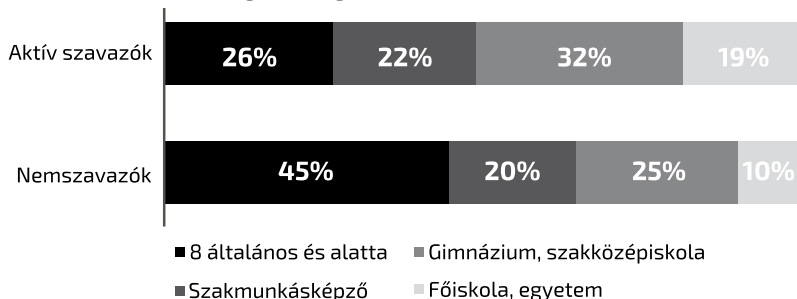
Választói aktivitás életkor szerint

Jelentősen felülreprezentáltak a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők a politikailag passzívak között: míg a választási hajlandóságot mutató magyarok negyedének van legfeljebb alapfokú végzettsége, addig ez az arány a nemszavazók között majdnem 20 százalékponttal magasabb. A szakmunkás végzettségűek között a politikai aktivitást vizsgálva nem látunk hibahatárt meghaladó eltérést, a gimnáziumot végzettek körében 7, a felsőfokú papírokkal rendelkezők körében viszont 9 százalékpontos eltérést látunk. Ebből következik, hogy a magyarok politikai passzivitása fordítottan arányosan nő a végzettséggel együtt - minél kevésbé edukált valaki, annál nagyobb eséllyel nem foglalkozik az adott illető politikával, és minél iskolázottabb, annál nagyobb eséllyel fog részt venni a választáson.

3. ábra

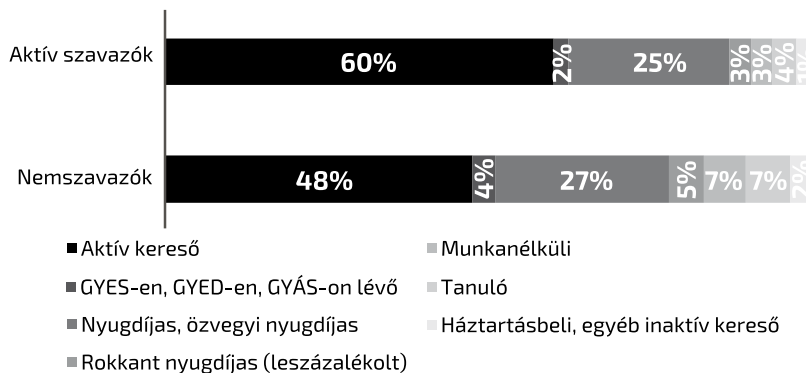
Választó aktivitás végzettség szerint

A politikailag passzívak között majdnem fele-fele arányban vannak azok, akik dolgoznak és azok, akik nem folytatnak rendszeres jövedelemszerző tevékenységet: ez több, mint 10 százalékpontos eltérést jelent a politika iránt érdeklődőkhöz képest. Ez vélhetően összefüggésben van azzal, hogy adófizetőként jobban érdekli őket mire költi el az állam a befizetett pénzüket, szemben azokkal, akik csak közvetett adókon keresztül járulnak hozzá az államháztartáshoz, így kevésbé érzik a bőrükön a közteherviselést.

4. ábra

Választói aktivitás gazdasági aktivitás szerint

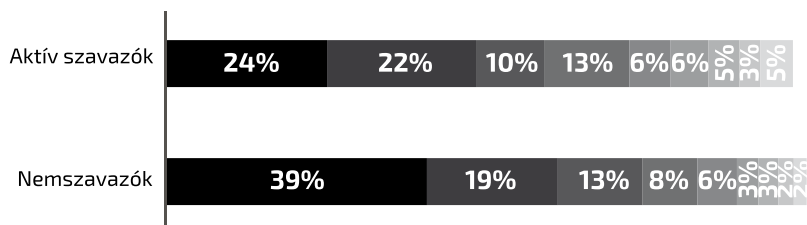
Ha alaposabban megvizsgáljuk a nemszavazó állampolgárokat, láthatjuk, hogy körükben majdnem kétszer annyi munkanélküli és tanuló van, mint a politika iránt érdeklődők körében. Utóbbi eredmény nem meglepő, az elmúlt években számtalan elemzés bizonyította (például az Aktív Fiatalok Kutatócsoport kutatásai), hogy a magyar egyetemisták körében fokozatosan nő a politikai passzivitás. Ezen kívül 2-2 százalékponttal magasabb a nemszavazók körében a GYES-en vagy GYED-en lévők, a rokkant és az öregségi, valamint az özvegyi nyugdíjasok aránya. Azaz a munkaerőpiacról való kivonulás minden formája egyben a politikai aktivitás, a szavazási hajlandóság csökkenésével is együtt jár.

Szembetűnő az is, hogy a politikailag aktívokkal szemben több mint kétszer akkora az arányuk a passzívak között azoknak, akik soha életükben nem dolgoztak: a politika iránt nem érdeklődők 12 százalékának mégsoha nem volt állása, ez az arány a teljes lakosságban mindössze 6 százalék. Ez tovább erősíti azt a megállapítást, hogy a tanulók politikai passzivitása kiemelkedő Magyarországon.

Ha megnézzük részletesebben legutolsó munkakörüket, akkor látható, hogy a passzívak körében szignifikánsan felülreprezentáltak a betanított segédmunkások és háztartási alkalmazottak. 39 százaléknyan végeztek olyan fizikai munkát, mely semmilyen képzettséget vagy szaktudást nem igényel, ez az arány 15 százalékponttal magasabb, mint a politika iránt nyitott állampolgárok körében. Ezen kívül a könnyű fizikai munkát végző szakképzett alkalmazottakat leszámítva mindegyik munkakörben nagyobb az aktív állampolgárok aránya.

5. ábra

Választói aktivitás munkakör szerint (leggyakoribb említések)

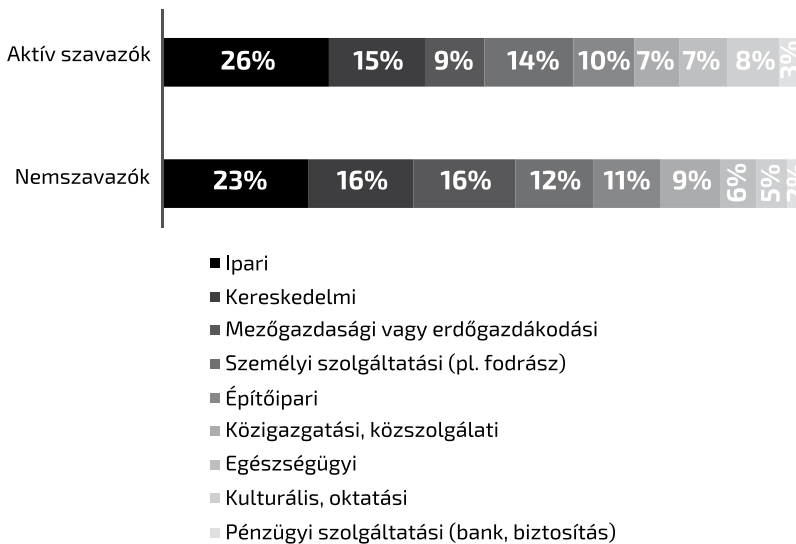
- Betanított- és segédmunkás, fizikai kisegítő, háztartási alkalmazott
- Fizikai munkát végző szakmunkás
- Könnyű fizikai munkát végző szakképzett alkalmazott
- Irodai alkalmazott a versenyszférában
- Nem fizikai és nem irodai alkalmazott
- Irodai alkalmazott a közszférában
- Beosztott diplomás a versenyszférában
- Egyéb vállalkozás tulajdonosa alkalmazott nélkül
- Beosztott diplomás a közszférában

A passzívak munkahelyének ágazati megoszlását figyelve azt látjuk, hogy jelentősen felülreprezentált körökben a mezőgazdasági és erdőgazdálkodási szektorban dolgozók aránya - ez megerősíti azt a feltételezést, mely szerint a nemszavazók jellemzően alacsony hozzáadott értékű munkát végeznek. Ezen kívül két esetben látunk

szignifikáns eltérést a két társadalmi csoport között: a politika iránt érdeklődők nagyobb arányban találhatók meg az ipari szektorban dolgozók között, mint a nemszavazók - ez összefüggésben állhat azzal, hogy az említett szektorban jellemzően szükség van az elhelyezkedésnél valamilyen szakképesítésre. Emellett még 3 százalékponttal alacsonyabb a passzívok aránya a kulturális és oktatási szektorban, ami egyértelműen abból következik, - ahogyan már korábban említettük - a nemszavazók jellemzően alacsonyabban kvalifikáltak, mint a politika iránt érdeklődő polgártársaik.

6. ábra

Választói aktivitás gazdasági ágazatok szerint

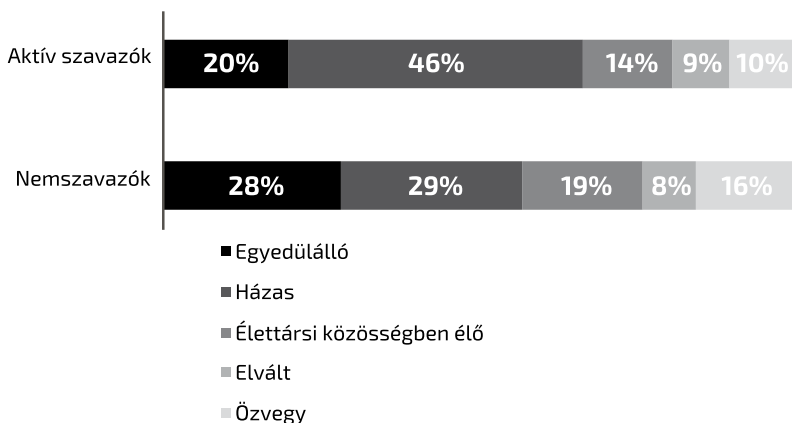

Az aktív állampolgárokhoz képest a nemszavazók körében feltűnően alacsonyabb az aránya a házasságban élőknek. Mindössze alig minden harmadik politika iránt elzárkózó ember él házastársi viszonyban, ez 17 százalékponttal alacsonyabb, mint a politika iránt

nyitott állampolgárok körében. Ennek következtében körükben magasabb az egyedülállók, az élettársi kapcsolatban élők, valamint az özvegyek aránya is. Az elváltak aránya mindkét társadalmi csoportban lényegében azonos szinten áll. Az egyedülállók magasabb aránya vélhetően összefüggésben van azzal is, hogy a passzívak között felülreprezentáltak a 30 éven aluli állampolgárok. Összeségében azonban jól látszik – és ezt más kutatások is megerősítik –, hogy a társas kapcsolatok hiánya vagy alacsonyabb szintje korrelációt mutat a politikai inaktivitással.

7. ábra

Választói aktivitás családi állapot szerint

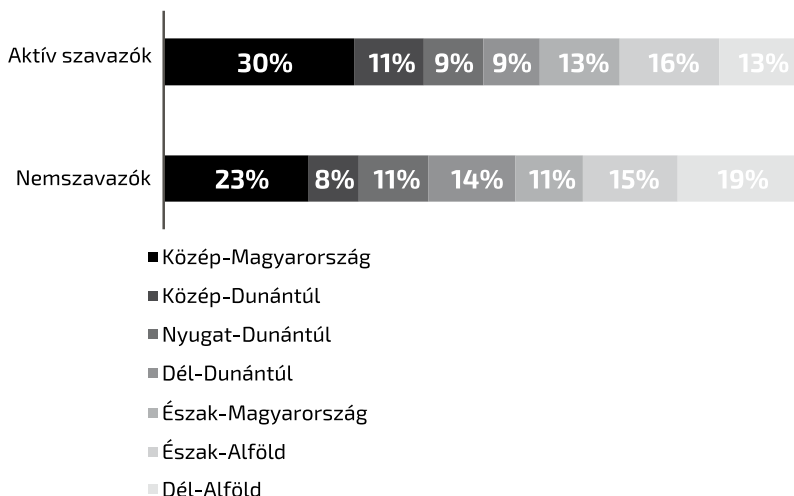
Jelentős eltéréseket figyelhetünk meg a nemszavazók és a politikailag aktívak anyagi helyzete között: előbbiek 40 százalékának nincsen számítógépe, utóbbiak körében ez az arány mindössze 30 százalék. Új gépkocsival a passzívak 2 százaléka, az aktívak 5 százaléka rendelkezik, míg legalább egy darab 3 évnél idősebb kocsival az passzívaknak mindössze a harmada (33%), a politikailag aktívoknak viszont majdnem a fele büszkélkedhet. (49%). Nyaralóval vagy hétvégi házzal a nemszavazók 3 százaléka, a szavazók 6 százaléka rendelkezik.

A fiatalabb életkorukból adódóan valamennyivel többet interneteznek a politikai iránt elzárkózó állampolgárok: a passzívak 71 százaléka használja az internetet napi szinten és 15 százaléka többször egy héten, ezzel szemben az aktívoknak csak a kétharmada online napi szinten (66%), viszont 19 százaléknyan használják többször egy héten. Mind a két társadalmi csoport 6-6 százaléka használja hetente, vagy annál is ritkábban, illetve megegyező nagyságban, 9-9 százaléknyan soha nem interneteznek.

A lakhely szerinti megoszlást figyelve két megállapítást tehetünk: egyfelől jelentősen alulreprezentáltak a passzívak a Budapestet is magába foglaló Közép-Magyarország régióban. Ezzel szemben szignifikáns, 5-6 százalékpontos eltérést látunk az ország két déli régiójában, a Dél-Dunántúlon és Dél-Magyarországon, melyek a két régiós központot leszámítva (Pécs, Szeged) jellemzően gazdaságilag kevésbé privilegizált kisvárosokból és falvakból állnak.

8. ábra

Választói aktivitás régiók szerint

A fentieket megerősítik a 2018-as országgyűlési választások részvételi adatai is. A 2018-as választások magas részvételi aránya ugyanis nem egyformán kiemelkedő volt az ország minden részén. A hagyományosan aktívabb országrészekben, így Nyugat-Dunántúlon, több százalékponttal is nagyobb arányban mentek el szavazni, mint az országos átlag. Ez nem volt másként a legnagyobb részvételi arányú 2002-es választásokon sem, akkor is Vas megye, Győr-Moson-Sopron megye, Veszprém megye volt az éllovasok között. Jelentősen megváltozott 2002 óta azonban, hogy melyek a politikailag passzívabb megyék. A legnagyobb „lecsúszást” Baranya megye produkálta, amely a negyedik legaktívabb megyéből a lepasszívabbá vált 16 év alatt. Baranyában 2018-ban az országos átlaghoz képest 4,1 százalékponttal kevesebben mentek el szavazni, 2002-ben azonban a megye még a rekord országos részvételt is túlszárnyalta 1,3 százalékponttal. Nem volt ekkora változás, de egyértelműen növekedett a passzivitás egy másik korábbi baloldali fellegetvában, Nógrád megyében is, ahol 1,7 százalékponttal volt kisebb a választási aktivitás 2018-ban, mint 2002-ben.

A korábban passzív Bács-Kiskun, Csongrád és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben azonban aktívabbak lettek a választók, mindkét megyében jelentősen csökkent a nemszavazók aránya. Velük együtt még Zala megyében lett szignifikánsan alacsonyabb a nemszavazók aránya. Ezen négy megye közül három alapvetően jobboldali beállítottságú megyének volt korábban elkönyvelve. Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok, Tolna és Békés megyében pedig mindkét választáson az átlagnál magasabb volt az otthon maradók aránya.

Az alábbi táblázat mutatja be az egyes megyék választási részvételi adatait és azok eltérését az országos átlagtól.

	2002-es országgyűlési választások (1. forduló)		2018-as országgyűlési választások		
Megye	Részvételi arány (%)	Országos részvételi aránytól való eltérés (százalékpont)	Részvételi arány (%)	Országos részvételi aránytól való eltérés (százalékpont)	Megye
Bács-Kiskun	65,0%	-5,6	66,1%	-4,1	Baranya
Szabolcs-Szatmár-Bereg	65,8%	-4,7	66,5%	-3,7	Hajdú-Bihar
Hajdú-Bihar	66,0%	-4,6	66,8%	-3,4	Borsod-Abaúj-Zemplén
Jász-Nagykun-Szolnok	66,7%	-3,9	67,4%	-2,8	Tolna
Békés	66,9%	-3,6	67,4%	-2,8	Jász-Nagykun-Szolnok
Csongrád	67,3%	-3,2	67,6%	-2,6	Nógrád
Somogy	68,0%	-2,6	67,7%	-2,5	Bács-Kiskun
Borsod-Abaúj-Zemplén	68,0%	-2,5	68,0%	-2,2	Békés
Tolna	68,5%	-2,0	68,2%	-2,0	Szabolcs-Szatmár-Bereg
Nógrád	69,3%	-1,2	68,8%	-1,4	Somogy
Fejér	69,6%	-0,9	70,0%	-0,2	Komárom-Esztergom
Heves	70,1%	-0,4	70,6%	0,4	Csongrád
Pest	70,6%	0,1	70,9%	0,7	Heves

Zala	70,7%	0,2	71,1%	0,9	Fejér
Komárom-Esztergom	71,0%	0,5	71,3%	1,1	Pest
Baranya	71,8%	1,3	72,1%	1,9	Veszprém
Veszprém	72,6%	2,1	72,5%	2,3	Győr-Moson-Sopron
Győr-Moson-Sopron	73,9%	3,4	72,7%	2,5	Zala
Vas	74,2%	3,6	74,2%	4,0	Vas

Jelentős szórást tapasztalhatunk a budapesti nemszavazók kerületenkénti eloszlásában is. A legkiugróbb és legmeglepőbb adat, hogy 2018-ban a budapesti 9. kerületben az országos átlagnál 10,1 százalékponttal kevesebben mentek el szavazni. Még országos összehasonlításban is kiemelkedően magas a 9. kerületi lakosok között a nemszavazók aránya. Két másik kerületben maradtak távol az urnáktól szinte hasonló arányban a választók: a 6. kerületben 8,7 százalékponttal, a 8. kerületben 8,6 százalékponttal volt kisebb részvétel, mint az országos átlag. A 8. és 9. kerületet magába foglaló 6-os számú OEVK egyébként pont az egyetlen a pesti belvárosban, amelyet nem az ellenzék, hanem a fideszes Kocsis Máté nyert meg 2018-ban.

A lista másik végén az 5. kerület áll a maga 87,6 százalékos részvételi arányával, melyet több budai kerület követ, így a 12., a 22. és a 2. kerületek. Az alábbi táblázat foglalja össze a budapesti 2018-as országgyűlési választások részvételi arányait kerületenként:

Budapesti kerület	Részvételi arány (érvényes szavazatok)	Eltérés az országos átlaghoz képest százalékpontban (érvényes szavazatok)
9. kerület	60,0%	-10,1
6. kerület	61,4%	-8,7
8. kerület	61,5%	-8,6
23. kerület	67,6%	-2,5
7. kerület	68,3%	-1,8
10. kerület	68,5%	-1,6
19. kerület	70,3%	0,2
13. kerület	70,6%	0,5
20. kerület	71,3%	1,2
21. kerület	72,8%	2,7
14. kerület	72,9%	2,8
15. kerület	73,0%	2,9
1. kerület	73,1%	3,0
4. kerület	73,8%	3,7
11. kerület	74,1%	4,0
18. kerület	75,5%	5,4
3. kerület	75,9%	5,8
17. kerület	77,1%	7,0
16. kerület	80,6%	10,5
2. kerület	80,8%	10,7
22. kerület	81,3%	11,2
12. kerület	83,3%	13,2
5. kerület	87,6%	17,5

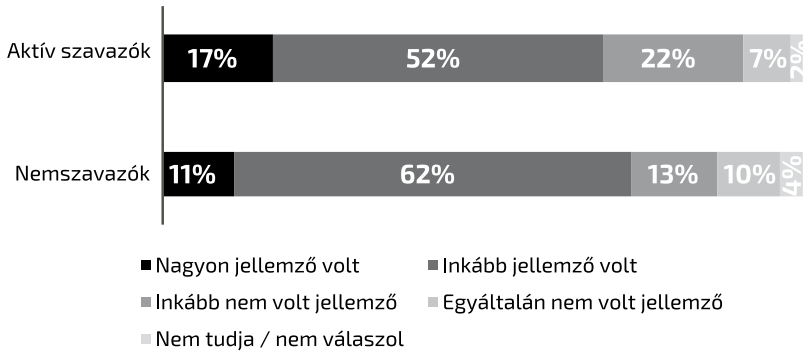
2. A nemszavazók álmai és félelmei

Ebben a fejezetben a Policy Solutions és a Friedrich-Ebert-Stiftung két közös kutatásának, a "Magyar Álom" és a "Magyar Rémálom" tanulmányok adatain keresztül mutatjuk be, hogy a nemszavazók körében milyen vágyak és milyen félelmek élnek. Arra keresünk választ, hogy a többségi társadalomhoz képest vajon másról álmodoznak-e a nemszavazók, milyen érzelmek határozzák meg a mindennapjaikat, valamint mitől ébred bennük félelem.

Jelentős különbségeket figyelhetünk meg a politikailag passzív és aktív emberek érzelmei között, ugyanis a nemszavazók jelentősen derűsebben és pozitívabban élik mindennapjaikat, mint azok, akik hajlandóságot mutatnak a választásokon való részvételre: a nemszavazók 73 százaléka érezte magát általában boldognak a kérdésfeltevést megelőző hetekben, míg ez az arány az aktívok között csak 69 százalék. Ennél jóval nagyobb eltérést látunk viszont, amikor a félelmeikről kérdeztük őket, ugyanis míg a politika iránt érdeklődők 27 százaléka érzett félelmet valami iránt az elmúlt időszakban, addig ugyanez az arány a nemszavazók között mindössze 6 százalék. Emellett a gyűlölettel kapcsolatban is azt láthatjuk, hogy a passzívak körében majdnem fele annyian vannak (10%), akik utálatot éreztek valami iránt, mint azok, akik hajlandóságot mutatnak a választásokon való részvételre (18%).

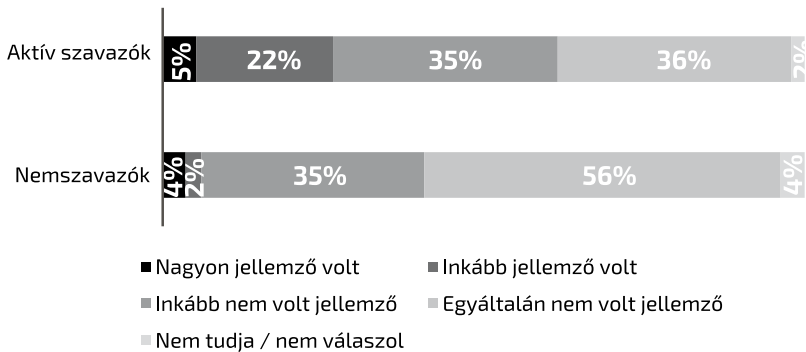
9. ábra

Mennyire volt jellemző, hogy boldognak érezte magát?

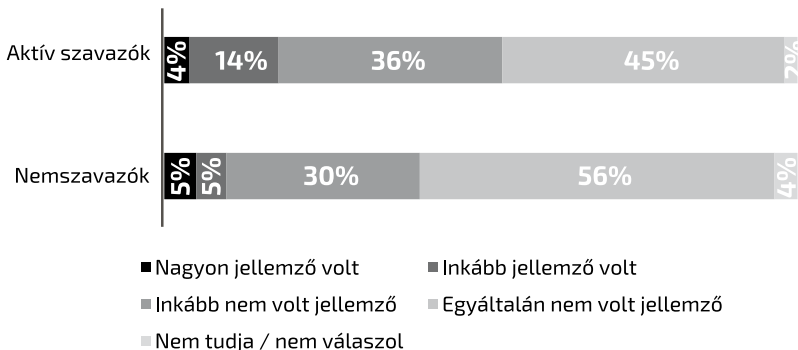
10. ábra

Mennyire volt jellemző, hogy félelmet érzett valamitől?

11. ábra

Mennyire volt jellemző, hogy utálatot vagy gyűlöletet érzett valaki vagy valami iránt?

Ebből a három ábrából egyértelműen következtethetünk arra, hogy akik nem foglalkoznak politikával, azoknak határozottan derűsebben, fesztelenebbül és nyugodtabban telnek a mindennapjai, mint azoknak, akik politikailag aktívabbak. Az adatokból az is látszik, hogy nem a pozitív érzelmek erősödnek igazán fel, sokkal inkább a negatív érzelmek tűnnek el: aki nem foglalkozik politikával, és nem engedi, hogy a magyar politikai élet negatív hangulata rányomja bélyegét a hétköznapjaira, az sokkal kevésbé fog gyűlöletet érezni valaki vagy valami iránt, és kevésbé is itatja át a félelem a mindennapjait.

A nemszavazók fesztelenebb hangulatát egy másik kérdés eredményei is megerősítik: amikor arra kértük őket, hogy 1-től 5-ig terjedő skálán osztályozzanak különböző félelmeket, átlagosan fél ponttal adtak alacsonyabb osztályzatot az aktívokhoz képest, tehát sokkal kevésbé aggodalmaskodnak a különböző személyes dolgaikon, mint azok, akik nyitottak a politikai pártok üzeneteire. Hasonló tendenciát látunk a Magyarországra vonatkozó esetleges negatív jövőképekre vonatkozó kérdéseknél is, ahol átlagosan 0,3 ponttal adtak derűlátóbb válaszokat.

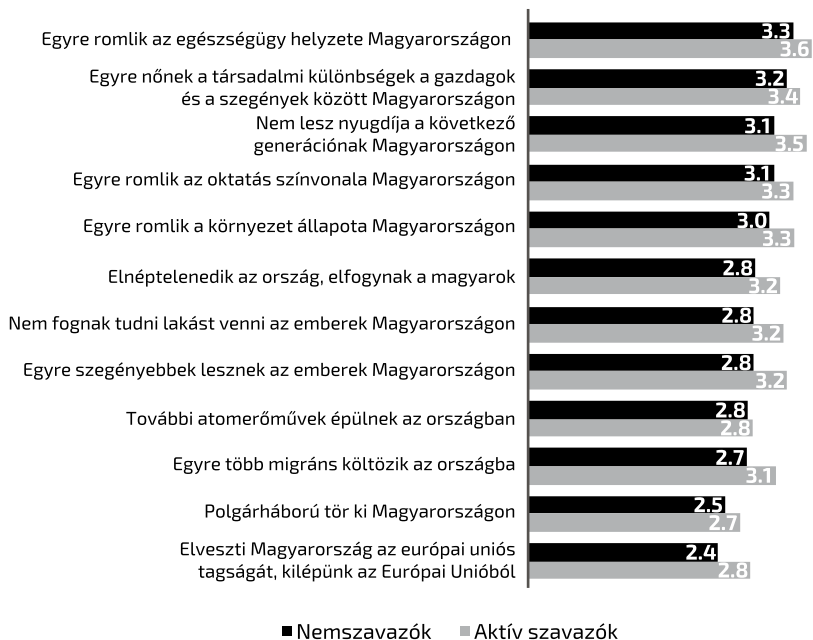
12. ábra

Mennyire érez félelmet, hogy...

13. ábra

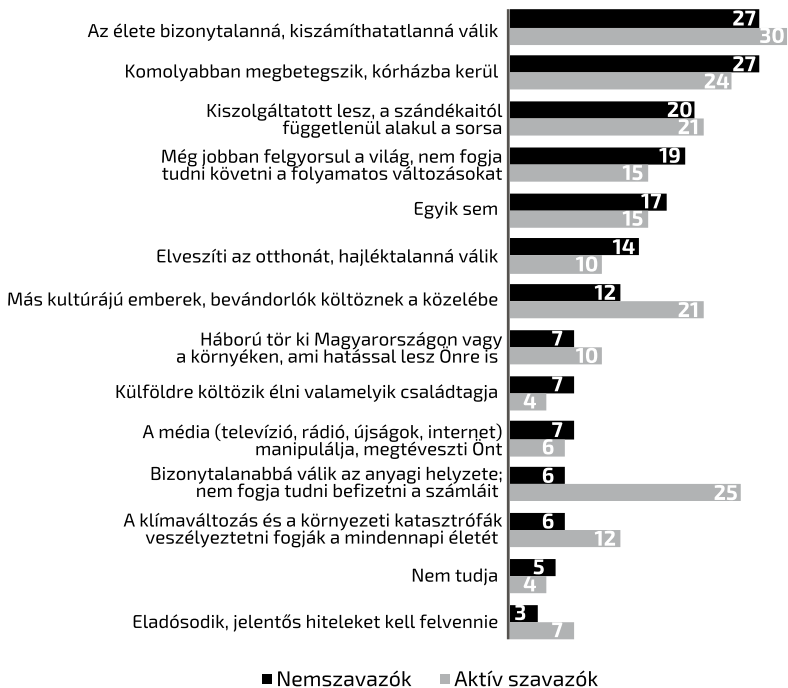
Mennyire ébreszt Önben félelmet?

Érdeemes megvizsgálni azt a kérdést is, melynél arra kértük a válaszadókat, hogy válasszák ki a három legfontosabb személyes félelmüket. Ahogyan az aktív állampolgároknál, úgy a politikától elforduló szavazók körében is a bizonytalanná, kiszámíthatatlanná váló élet, valamint a betegségek a legerősebb félelmek. A nemszavazók az átlagnál sokkal jobban aggódnak azonban a felgyorsult világ miatt, és magasabb közöttük azoknak az aránya, akiket a hajléktalanság és a lakhatás kérdése tölt el félelemmel.

14. ábra

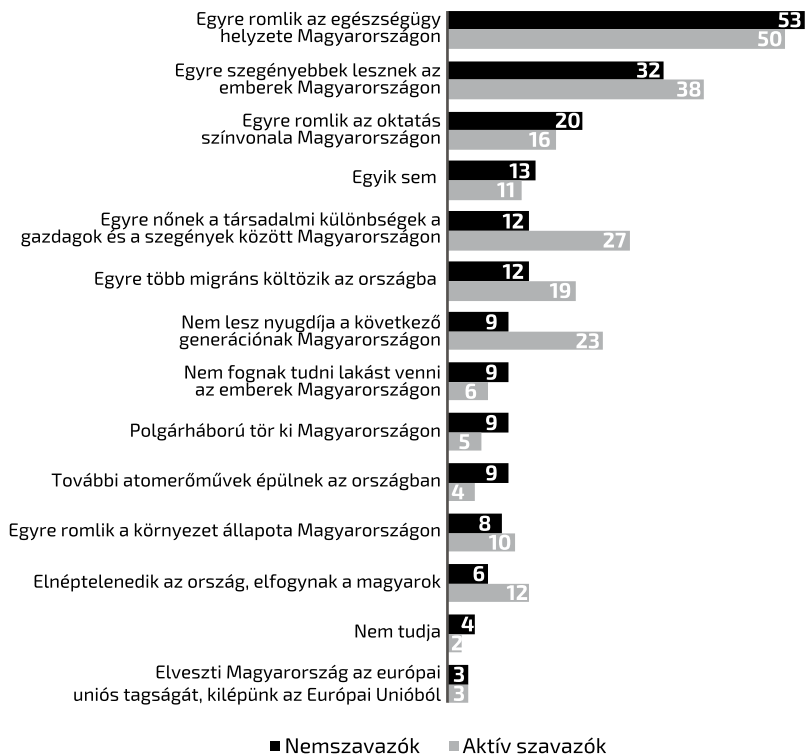
Témák, amelyek az elmúlt hónapban eszébe jutottak és félelemmel töltötték el (százalékos említés)

Az emberek elszegényedésétől, a társadalmi különbségek növekedésétől vagy a fenntarthatatlan nyugdíjrendszertől szignifikánsan kevésbé féltek a nemszavazók, mint a magyar pártok elkötelezett vagy potenciális szavazói. Tehát ahogyan a személyes anyagi helyzetük, úgy az ország gazdasági problémái is alacsonyabb mértékben aggasztja a nemszavazó állampolgárokat. Azonban két másik kérdésben, az oktatás és az egészségügy tekintetében hibahatárt meghaladó módon magasabb a félelmük aránya a politikailag aktív állampolgárokhoz képest. A lakhatás kérdésében is szignifikánsan borúsabban látták a jövőt a passzív állampolgárok, így láthatóan komoly problémát jelenthet számukra ez a kérdés.

15. ábra

Három esemény, amely leginkább aggasztja (százalékos említés)

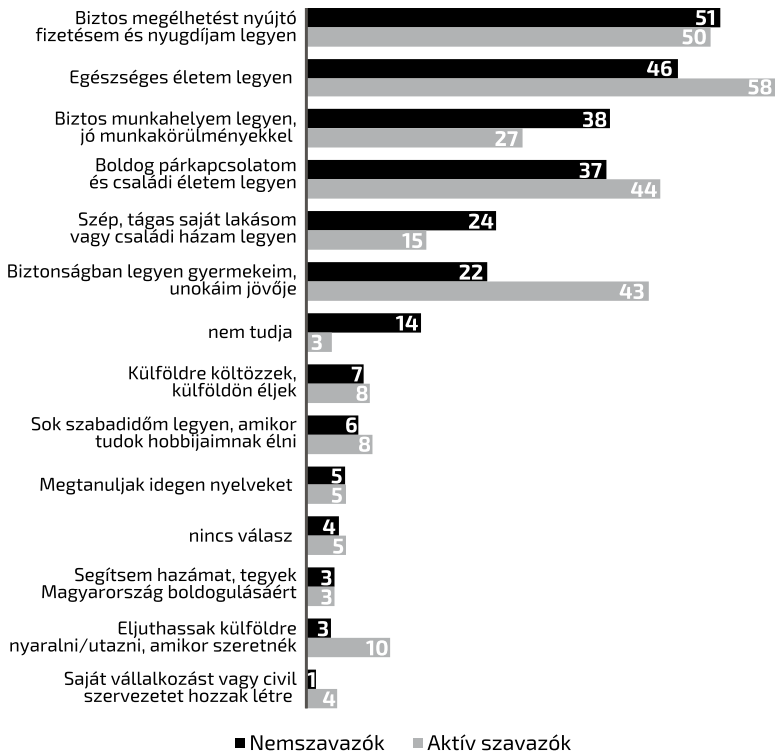

Több kérdésnél is egyértelműen kiderült, hogy kevésbé félnek a bevándorlóktól a passzívak, mint azok, akik rendszeresen foglalkoznak a politikával - utóbbiak személyes félelmeiknél közel kétszer annyian említették, hogy nem szeretnék, ha a közelükbe más kultúrájú emberek költöznenek. Ez vélhetően abból fakad, hogy a nemszavazókhoz kevésbé jut el a kormány bevándorlásellenes kommunikációja, így személyes tapasztalat híján jobban tartanak olyan problémáktól, melyek valóban meghatározzák a mindennapjaikat.

A politikától elzárkózó állampolgárok álmai hasonló tendenciát mutatnak, mint a félelmeik. Egyfelől az aktív állampolgárokkal ellentétben, a nemszavazók körében nem az egészséges élet, hanem a biztos megélhetést nyújtó fizetés a leggyakoribb vágyalom, másrészt két témát említettek szignifikánsan gyakrabban: a biztos munkahelyre és a szép tágas lakásra való vágyakozást.

16. ábra

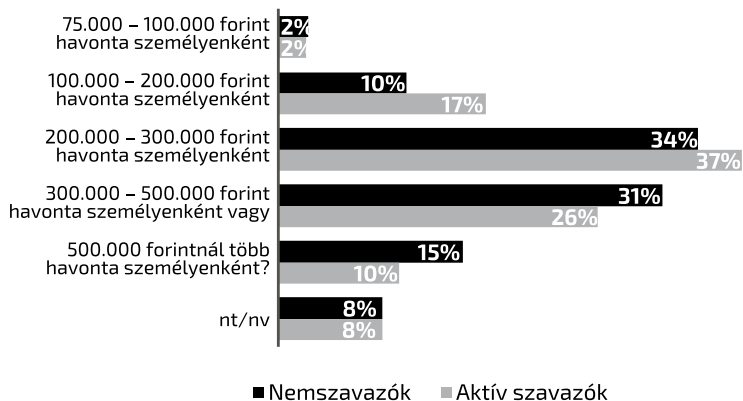
Három álom, mely a leggyakoribb vágyak között szerepel (százalékos említés)

Jelentősen nagyraavagyóbbak a nemszavazók, amikor arról kérdeztük őket, hogy mekkora havi nettó összeggel tudnák életük álmát élni: a 300 ezer forint alatti összegeknél a politikailag aktívak, az e feletti összegeknél viszont a közélettel nem foglalkozók voltak pár százalékpontos többségben. Mindez összefüggésben lehet a fiatalok jelentős arányával a nemszavazók között – a 30 alattiak ugyanis jellemzően magasabb fizetésekről álmodnak, mint idősebb társaik.

17. ábra

Mi az a legkisebb havi nettó összeg, amiből Ön személyesen már álmai életét élhetné?

3 A nemszavazók politikai értékrendje

Ebben a fejezetben azt vizsgáljuk meg, hogy a nemszavazók milyen politikai értékrenddel rendelkeznek. Ehhez a Policy Solutions és a Friedrich-Ebert-Stiftung közös kutatásának, a "Politikai útmutató Magyarországhoz" tanulmányának az adatait használtuk fel, mely két tengely, a gazdaságpolitikai és a társadalompolitikai attitűdök mentén helyezte el a magyar társadalmat egy kétdimenziós képzeletbeli térképen. A kutatás során 14-14 megosztó gazdaság- és társadalompolitikai állításról kértük ki a válaszadók véleményét, akiket ez alapján a gazdasági bal- és jobboldal, valamint a társadalmilag nyílt és zárt koordináta-rendszerbe soroltunk be.

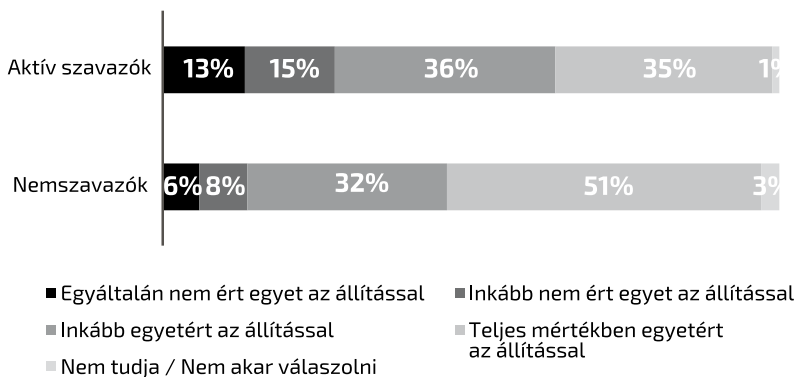
Az eredeti kutatás egyik legfőbb megállapítása az volt, hogy a magyarok gazdaságpolitikai kérdésekben szinte elsősorban a baloldali álláspontot képviselték: ez azt jelenti, hogy kevésbé támogatják a vállalkozásbarát, piacpárti, alacsony újraelosztást támogató liberális gazdasági modellt, hanem inkább egy jóléti, szolgáltatások széles skáláját biztosító igazságos államban szeretnének élni, mely küzd az egyenlőtlenségek csökkentéséért. Társadalmi kérdésekben viszont jelentősen polarizált a társadalom és két nagyjából megegyező tábort látunk: szűk többségben vannak azok, akik a hagyományokat tisztelő, konzervatív és zárt társadalmakat preferálják, szemben a

társadalmilag nyitott szemléletű emberekkel, akik egy progresszív, elfogadó országot szeretnének maguknak.

Gazdaságpolitikai értékrendjüket tekintve a közélet elől elzárkózó szavazók körében két tendenciát figyelhetünk meg. Egyfelől három kérdésben is, mely alapvetően a társadalmi különbségekre irányult határozottan baloldaliabb álláspontot képviseltek, mint a választásokon résztvevő állampolgárok. A progresszív adózásra vonatkozó kérdésnél jelentősen, körülbelül 10 százalékponttal nagyobb arányban támogatták a többkulcsos adózást, a társadalmi egyenlőséggel kapcsolatban 5 százalékponttal támogatták nagyobb arányban a baloldali álláspontot, hasonlóan a fizetésbeli különbségekről szóló kérdéshez, ahol 4 százalékpontos fölényt figyelhetünk meg a baloldali álláspont javára a nemszavazók körében.

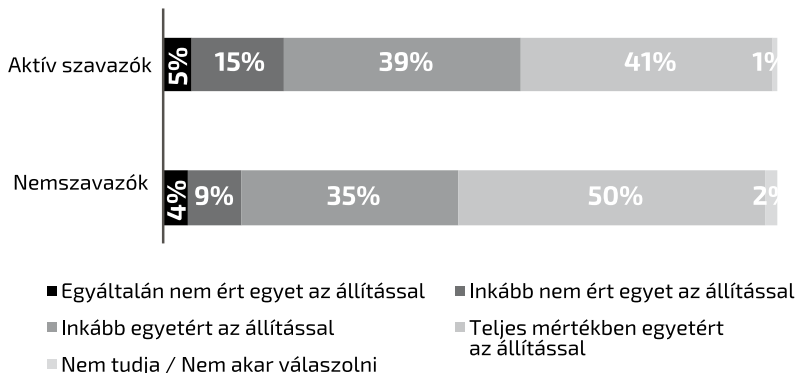
18. ábra

Akinek magasabb a fizetése, az a fizetése arányosabban nagyobb részét fizesse be adóként az államnak, mint akinek alacsonyabb fizetése

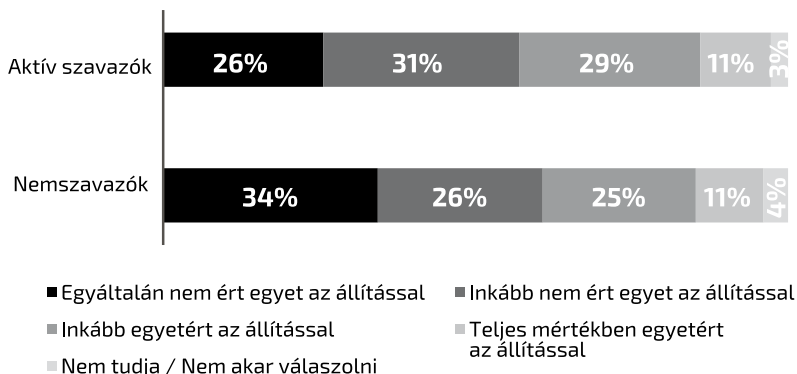
19. ábra

Akkor igazán jó egy társadalomban élni, ha nincsenek jelentős különbségek gazdagok és szegények között

20. ábra

Elfogadható, ha a fizetések között nagy különbségek vannak, mert ez nagyobb teljesítményre ösztönöz

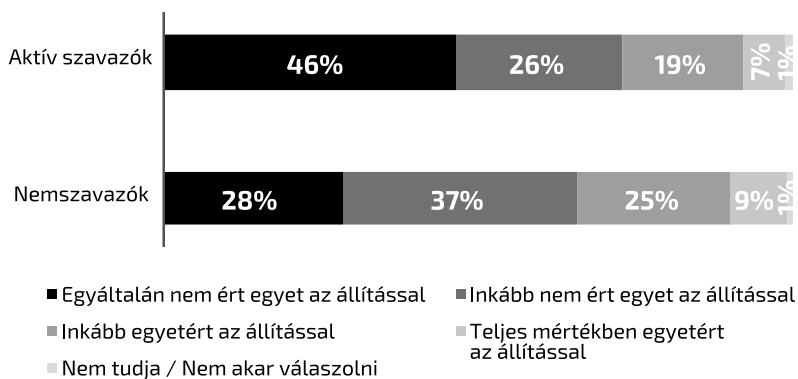

Ezzel szemben három olyan gazdaságpolitikai témát azonosítottunk, ahol piacpártibb álláspontot képviseltek a politikával egyébként nem foglalkozó magyarok. Egyfelől a munka értékét tekintve 7 százalékpontnyi mértékben liberálisabb álláspontot képviselnek,

azaz körükben népszerűbb az az elmélet, hogy a munkaerőpiacon mindenki olyan bért kap, amennyit az általa elvégzett munka értékét tekintve megérdemel. A munkavállalók érdekvégyesítési korlátait tekintve 14 százalékpontnyian kevesebben voltak azok, akik egyetértettek azzal az állítással, hogy a dolgozóknak akkor is legyen joga sztrájkolni, ha ezzel a lakosság többségének kényelmetlenséget okoznak - de ez vélhetően összefüggésben van azzal, hogy körükben alacsonyabb a foglalkoztatottsági ráta. Ezen felül ismét megerősítést nyer bizalmatlanságuk az állam felé, ugyanis az aktív szavazóknál nagyobb mértékben vélték úgy, hogy a magáncégek többet tesznek az emberekért, mint az állam, amiből következik, hogy alapvetően szkeptikusak a közintézményekkel és a kormánnyal szemben a politikailag passzív szavazók.

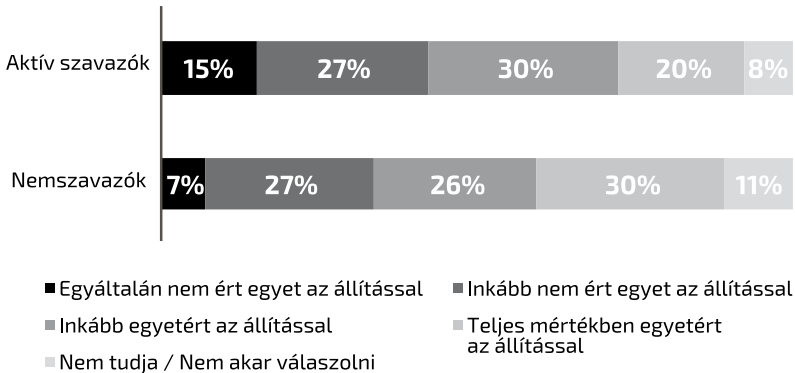
21. ábra

Mindenkinek annyit ér a munkája, amennyi fizetést kap érte

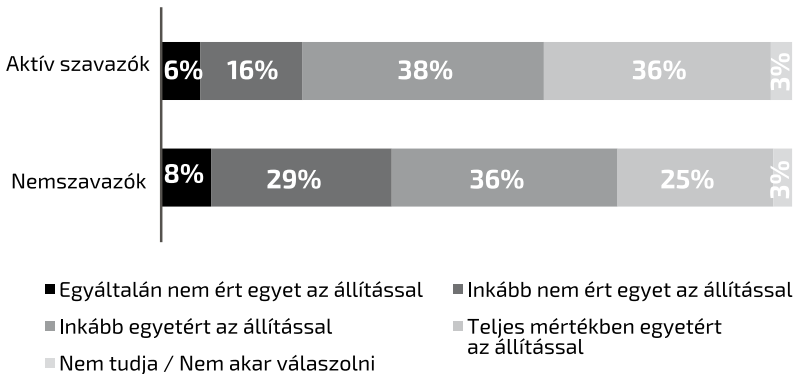
22. ábra

A magáncégek többet tesznek az emberekért, mint az állam

23. ábra

Egy munkavállalónak akkor is legyen joga sztrájkolni, ha a sztrájkja miatt a lakosság többségének kényelmetlenséget okoz

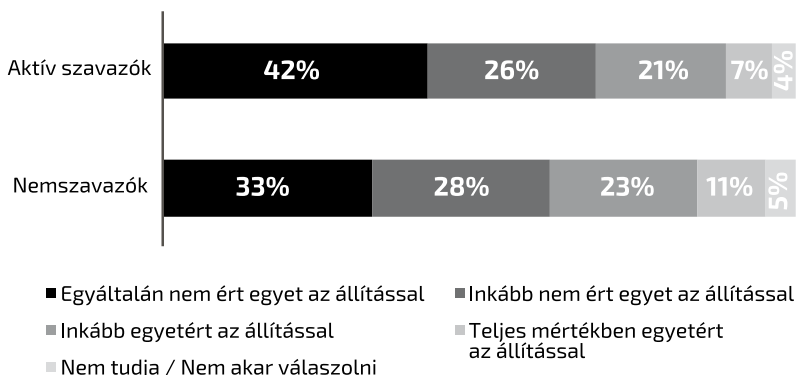
A többi gazdaságpolitikai kérdésben nem tért el szignifikánsan a nemszavazók véleménye a többségi társadalomhoz képest, így megállapíthatjuk, hogy összességében gazdaságpolitikai kérdésekben nem figyelhetünk meg jelentős véleménykülönbséget az aktív és a passzív szavazók között.

A társadalmi és kulturális kérdésekben hét témában látunk szignifikáns eltérést a politika iránt érdeklődő és az attól elzárkózó állampolgárok között, ezek közül négy esetben figyelhetünk meg a többséghez képest nagyobb befogadókészséget a nyitott társadalom eszméje felé a passzívak között.

Egyfelől ismét bebizonyosodott, hogy a passzívak kevésbé elutasítók a bevándorlókval szemben, 34 százalékuk nem csak negatívumot lát más kultúrájú emberek hazánkba költözésében, ugyanez az arány a politika felé nyitottak között csak 28 százalék.

24. ábra

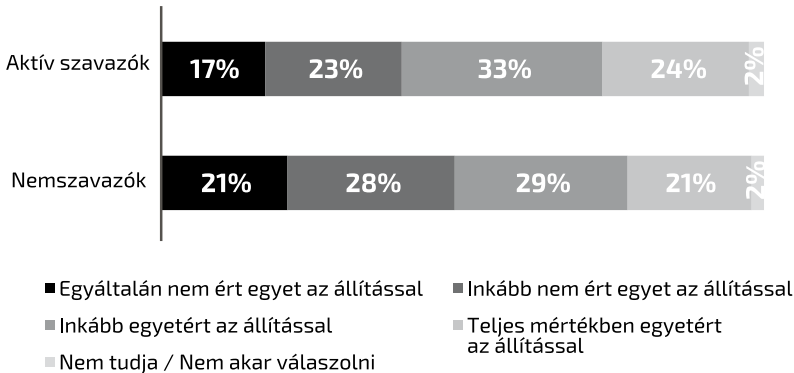
Magyarországnak előnye származik abból, ha más országokból emberek költöznek ide

A nők egyenjogúságával szemben is liberálisabbak, mint a társadalom nagyobbik része, ugyanis körükben két ugyanakkora tábor utasítja és fogadja el azt az állítást, miszerint akkor jó a világ, ha a férfi, ha a család feje.

25. ábra

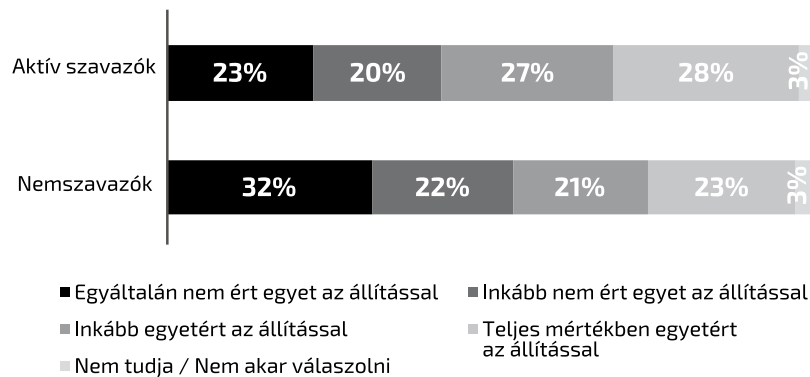
Akkor jó a világ, ha a férfi a család feje

A halálbüntetés kérdésében is egyértelmű törésvonal van a két tábor között: míg a politikailag aktívak körében többségben vannak a kivégzést pártolók (55-42%), addig a nemszavazók körében többségben van a humanista álláspont, mindössze 44 százalékuk állítaná vissza a legsúlyosabb büntetőjogi tétel alkalmazhatóságát, 53 százaléknyan viszont elutasítják.

26. ábra

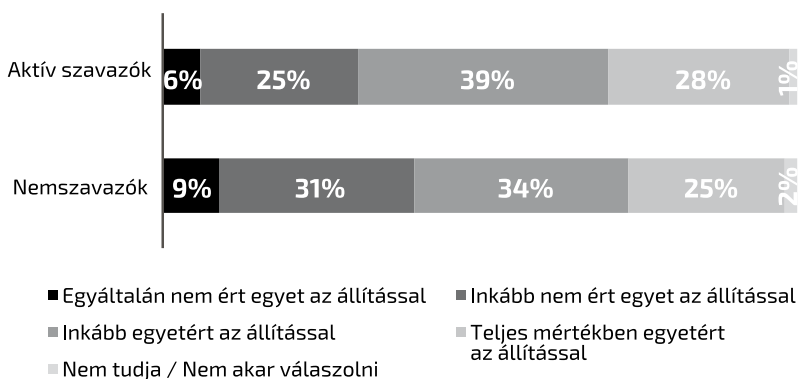
Szükség van halálbüntetésre

Végül pedig abban a kérdésben is szignifikánsan progresszívebben látták a nemszavazók a világot, amikor arról kérdeztük őket, hogy szerintük a világ alapvetően egy veszélyes hely-e: mindössze 58 százalékkuk értett egyet az állítással, míg a többi szavazói csoportnál ugyanez az arány 10 százalékponttal magasabb.

27. ábra

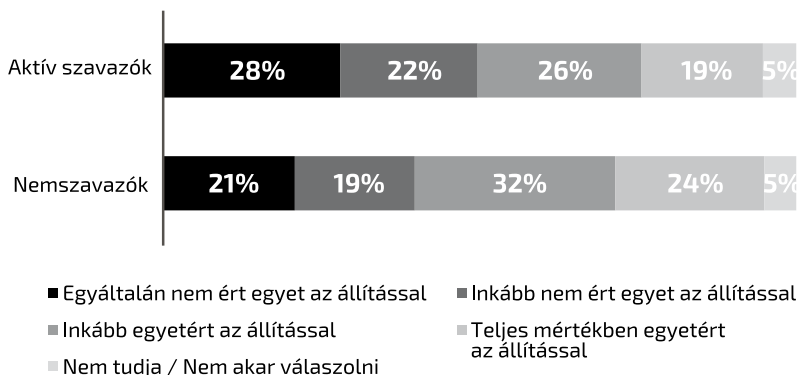
A világ alapvetően egy veszélyes hely

Ezzel szemben viszont a nemszavazók zártabbak, konzervatívabbak olyan kérdésekben, mint a homoszexualitás megítélése. Míg a politika iránt érdeklődők körében többségben van az elfogadó álláspont, addig a nemszavazók elutasítóbbak, és többségük (55%) szégyellené, ha valamelyik családtagjuk meleg lenne. Emellett az abortusz kérdésében a többséghez képest nagyobb arányban állnak a magzat védelmének oldalán (25%), mint a politikára nyitott polgártársaik (19%), valamint a gyermeknevelés kérdésében is néhány százalékponttal nagyobb arányban támogatták a konzervatív álláspontot. Míg a politikával foglalkozók 63 százaléka, addig a nemszavazók 67 százaléka értett egyet azzal, hogy egy-egy atyai/anyai pofon még belefér a nevelésbe.

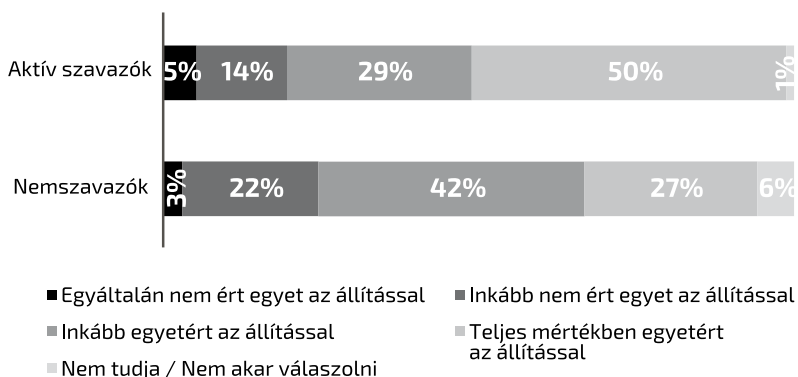
28. ábra

Ha valamelyik családtagom meleg lenne, azt én szégyelleném

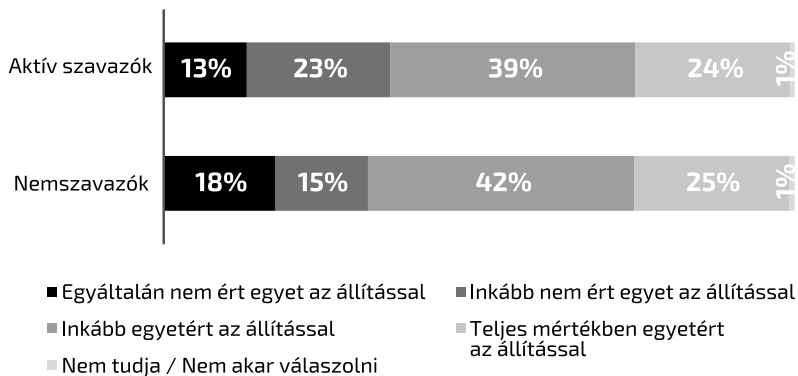
29. ábra

A nem kívánt terhességét egy nő szabadon megszakíthassa

30. ábra

Egy-egy pofon néha belefér a nevelésbe

4. A nemszavazók demokráciához való viszonyulása

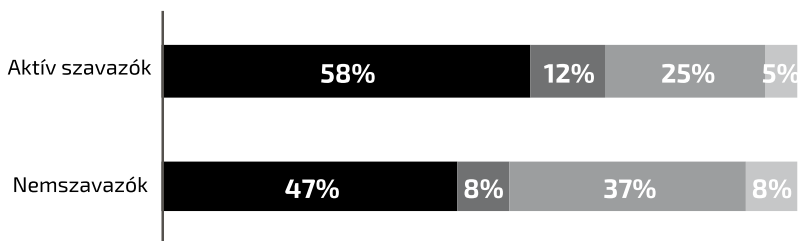
Ebben a fejezetben azt vizsgáljuk meg, hogyan viszonyulnak a nemszavazók a demokrácia eszményéhez, hogyan értékelik a hazai politikai berendezkedést, valamint miként vélekednek a korábbi kormányokról. Ehhez elsősorban a Policy Solutions és a Friedrich-Ebert-Stiftung közös, "Demokrácia és a magyar társadalom" című közös tanulmányának adatait használtuk fel. Ezenkívül a korábban részletezett Magyar Álom és Magyar Rémálom kérdőíveinek egyes részeinek bemutatásával tárjuk fel a nemszavazók viszonyulását a különböző korábbi kormányokhoz.

A nemszavazók politikai inaktivitása egyértelmű összefüggésben van azzal, hogy alapvetően kevésbé bíznak meg a demokráciában, illetve hogy nem tudják megkülönböztetni azt a többi politikai rendszertől. Mint ahogy az az ábrán is látszik, a politikailag aktív állampolgárokhoz képest több mint 10 százalékponttal alacsonyabb a demokráciába vetett hit a nemszavazók között, valamint 12 százalékponttal magasabb azoknak az aránya is, akik szerint egyik politikai rendszer olyan, mint a másik - nem véletlen tehát, hogy ez a társadalmi

csoport nem járul az urnák elé, hiszen vagy nem hisznek a demokrácia eszményében, vagy nem értik, hogy a különböző politikai rendszerek milyen hatással vannak a saját életükre, valamint az egész ország mindennapjaira.

31. ábra

E kijelentések közül melyik áll legközelebb az Ön véleményéhez?

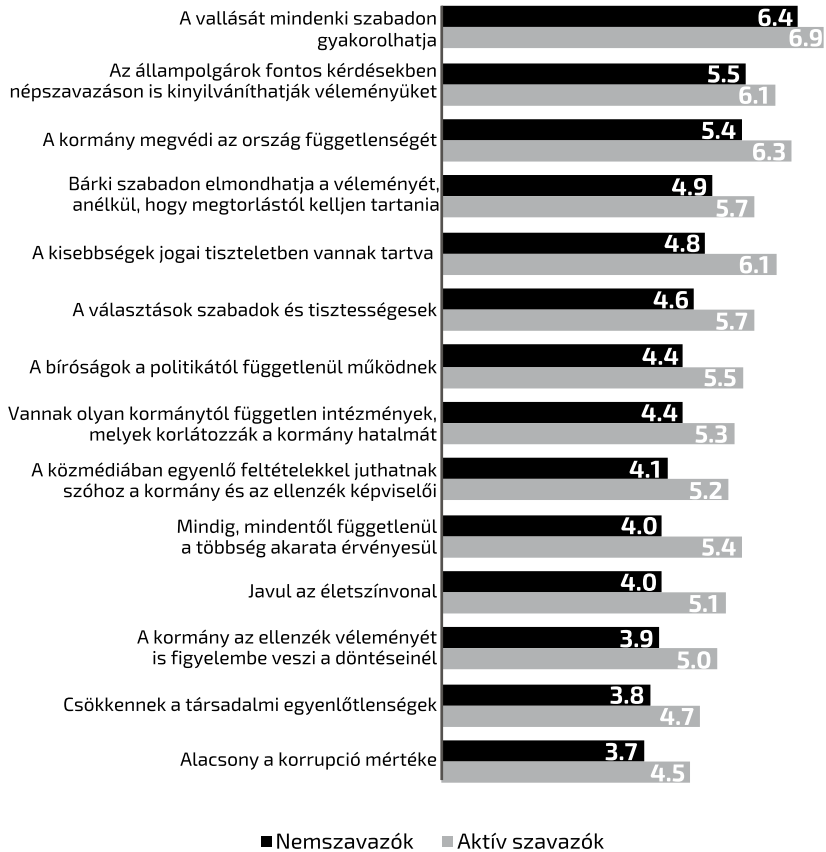

- A demokrácia minden más politikai rendszernél jobb
- Bizonyos körülmények között egy diktatúra jobb, mint egy demokrácia
- Számomra az egyik politikai rendszer olyan, mint a másik
- Nem tudja \ Nem válaszol

Ezen kívül vélhetően szorosan hozzájárul inaktivitásukhoz a jelenlegi magyar demokrácia állapotáról alkotott negatív véleményük. Annál a kérdésnél, amikor arról kérdeztük őket, hogy a demokrácia bizonyos feltételei vagy elvárásai mennyire teljesülnek szerintük hazánkban, átlagosan 1 ponttal adtak rosszabb értékelést egy tízes skálán, mint az aktív szavazók.

32. ábra

Mennyire teljesülnek ma Magyarországon az alábbiak?

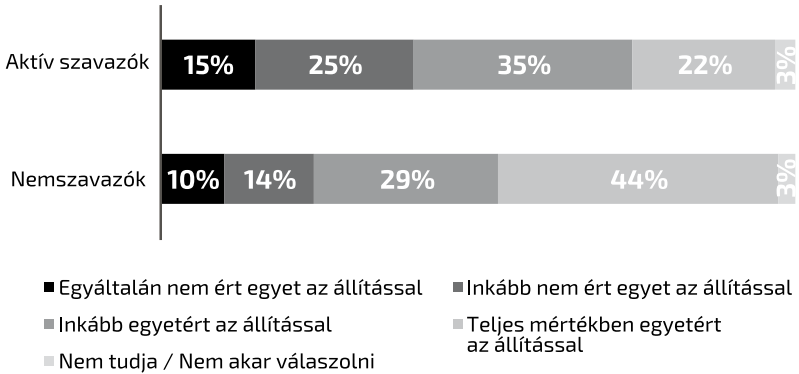

Érdeemes megvizsgálni azoknak a kérdésnek az eredményeit is, amelyeknél arra kértük őket, döntsék el, hogy egyetértenek-e bizonyos megosztó állítással vagy sem. Egyrészt a nemszavazók közel háromnegyede (73%) hiszi azt, hogy a kormány csak azokkal törődik, akik rájuk szavaz, míg ugyanez az arány a politika iránt érdeklődők között mindössze 57 százalék. Ebből jól látszik, hogyan

látják viszonyukat a kormánnyal: ők nem mennek el szavazni, mivel a kormány sem törődik velük, így válik kölcsönössé az ignorancia.

33. ábra

A kormány csak azokkal törődik, akik rájuk szavaznak

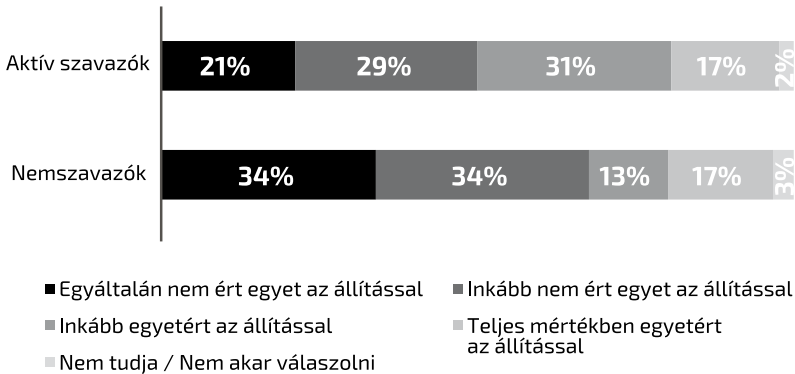

Ehhez vélhetően viszont hozzájárul az is, hogy az aktív szavazókhöz képest kevésbé érzik azt, hogy a kormány elmagyarázná nekik, mit miért csinál: mindössze 36 százalékuk vélte úgy, hogy a kormány tájékoztatja őket a tetteinek az okairól, míg ugyanez az arány a többi szavazói csoportban átlagosan 42 százalék.

Emellett kifejezetten rossz véleménnyel vannak a média, valamint a tudomány függetlenségével kapcsolatban: az aktív állampolgárokhoz képest a nemszavazók körében 18 ponttal magasabb az aránya azoknak, akik szerint Magyarországon nem szabad a sajtó, 10 százalékkal magasabb a tudomány függetlenségében kételkedők aránya, ami ismét megerősíti szkepszisüket és általános bizalmatlanságukat.

34. ábra

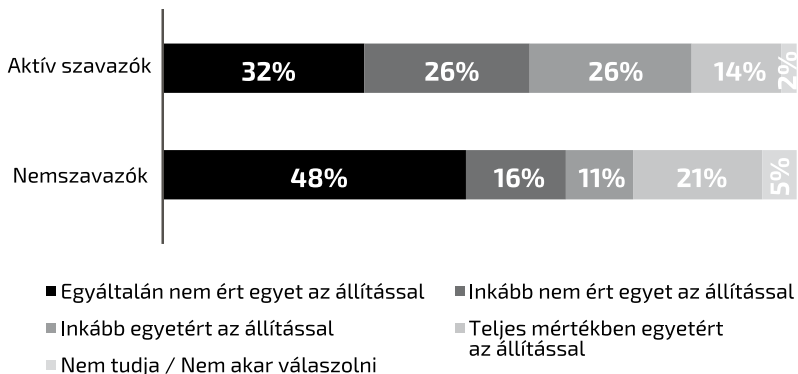
Magyarországon sajtószabadság van, hiszen a média szabadon bírálhatja a kormányt

Az is egyértelműen kirajzolódik az eredményekből, hogy lesújtó véleményük van a politikai élet működéséről: alig egyharmaduk gondolja úgy, hogy a politikusokra ugyanazok a törvények vonatkoznak, mint az átlagemberekre, míg ugyanez az arány az aktív állampolgároknál valamivel magasabb, 40 százalék. De szintén szignifikáns a véleménykülönbség, amikor arról kérdeztük őket, hogy a magyar politikában a tetteknek van-e következménye: ismét a nemszavazók alig harmada értett csak egyet az állítással, míg a politikára nyitottak között ez az arány már 44 százalék.

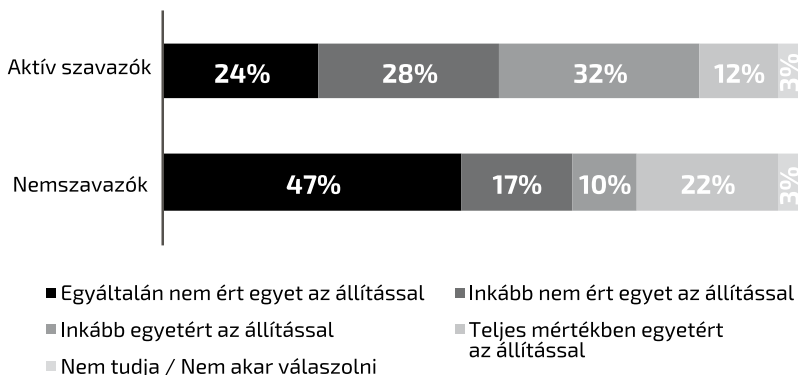
35. ábra

Magyarországon a politikusokra ugyanazok a törvények vonatkoznak, mint az átlagemberekre

36. ábra

Magyarországon a politikában a tetteknek következménye van

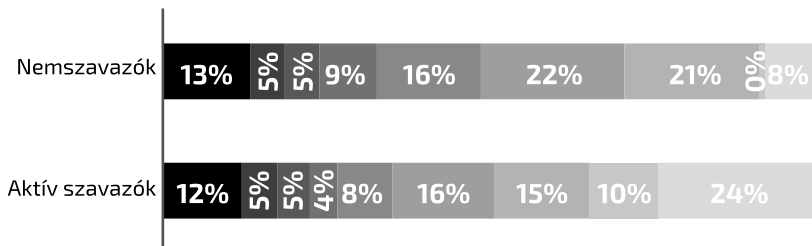
Érdeemes azt is megvizsgálni, hogyan gondolkodnak az egyes rendszerváltások utáni kormányok demokratikus elkötelezettségéről. Ebből kiderül, hogy egyértelmű fölényben vannak a szocialista kormányok támogatottsága a fideszes kormányokéval szemben:

a nemszavazók egyharmada vélte úgy, hogy valamelyik MSZP-s kormányalatt volt a legjobb állapotban a magyar demokrácia minősége, és mindössze 8 százalékuk gondolta azt, hogy a négy Orbán-kormány valamelyike lett volna a leginkább elkötelezett a jogállamiság iránt. Az első Orbán-kormányt lényegében egyetlen nemszavazó sem nevezte meg, míg a jelenlegi kurzust harmadannyian tartják csak a leginkább demokratikusan elkötelezett kormányoknak, mint a politika iránt érdeklődő szavazók. Pozitív azonban az Antall-kormány megítélése, a nemszavazók 16 százaléka azt tekinti a rendszerváltás utáni időszak demokratikus fénykorának.

Ugyanakkor, a nemszavazók több mint ötöde teljes mértékig rossz véleménnyel van a harmadik köztársaságról, szerintük egyik kormány idején sem volt jó a demokrácia állapota, míg ugyanekkora arányban nem tudtak válaszolni a kérdésre - ugyanez az arány az aktív szavazók között csak 15 százalék és 16 százalék.

37. ábra

Melyik kormány idején volt a legjobb a magyar demokrácia állapota?

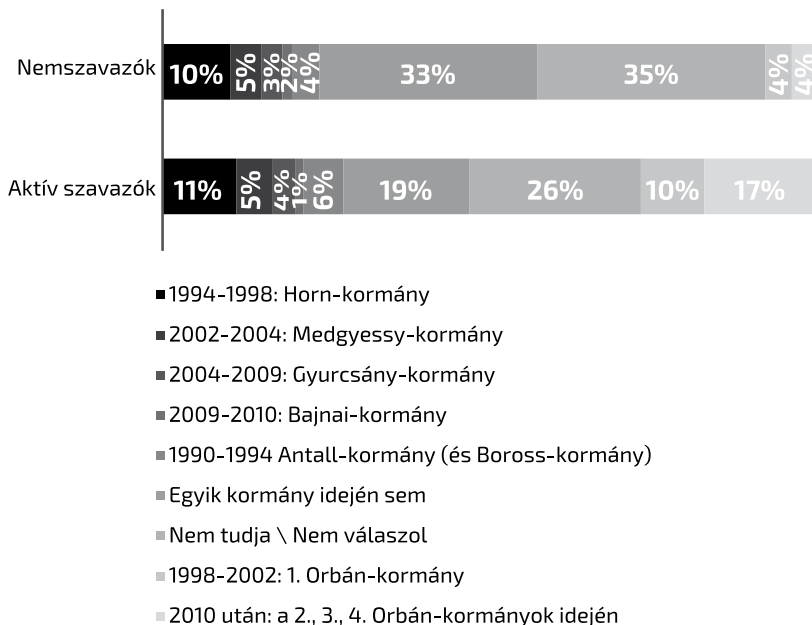

- 1994-1998: Horn-kormány
- 2002-2004: Medgyessy-kormány
- 2004-2009: Gyurcsány-kormány
- 2009-2010: Bajnai-kormány
- 1990-1994 Antall-kormány (és Boross-kormány)
- Egyik kormány idején sem
- Nem tudja \ Nem válaszol
- 1998-2002: 1. Orbán-kormány
- 2010 után: a 2., 3., 4. Orbán-kormányok idején

Ugyanez a tendencia mutatkozott meg abban a kutatásunkban, amikor arról kérdeztük őket, hogy szerintük melyik kormány alatt volt általában a legjobb a magyaroknak. A különböző Fidesz kormányok ismét rosszul szerepeltek, a nemszavazóknak ismét csak 8 százaléka választotta valamelyik Orbán kabinetet, ezzel szemben a különböző MSZP kormányokról a nemszavazók egyötödének voltak pozitív emlékei. Fontos kiemelni, hogy a nemszavazók egyharmada szerint egyik kormány idején sem volt jó az országnak, másik egyharmada pedig választani sem tudott a különböző színű és összetételű kormányok közül, tehát kétharmaduk egyetlen kormányról sem tudott jó véleményt mondani.

38. ábra

Melyik kormány alatt volt a legjobb a magyaroknak?

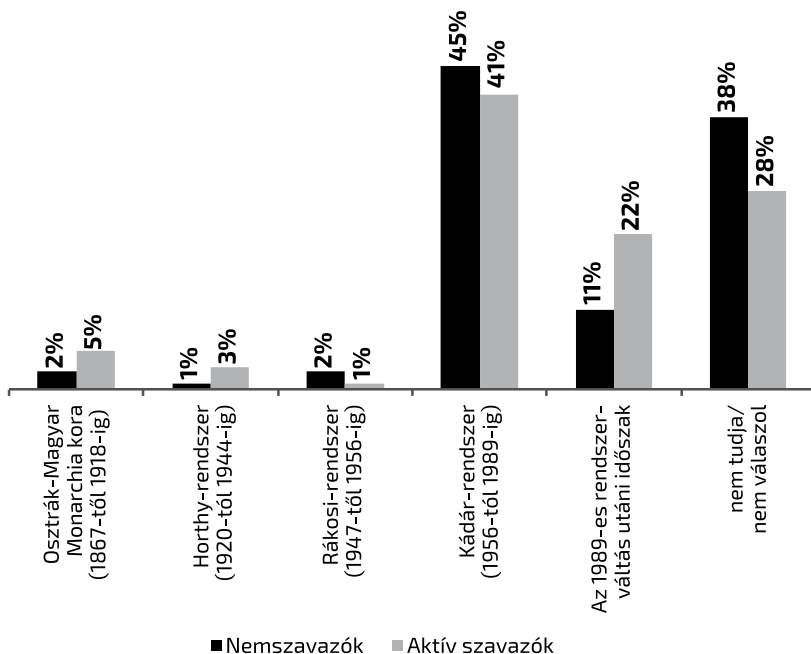
Mindez azt mutatja, hogy a nemszavazók mintegy 20-30 százaléka feltehetően korábbi baloldali szavazó vagy legalábbis régi baloldali szimpatizáns.

Érdeemes megvizsgálni azt a kérdést is, hogyan viszonyultak a XX. század nagy történelmi korszakaihoz a nemszavazók. A várakozásoknak megfelelően a rendszerváltás utáni időszakról nincs jó véleményük (mindössze 11 százalékuk gondolja ezt a korszakot a legjobbnak), ami nem csoda, vélhetően ez is szerepet játszik abban, hogy elzárkóznak a politikától. Viszont még úgy is magasabb körökben a Kádár-rendszer iránti nosztalgia az aktív szavazókhöz képest, hogy jelentősen nagyobb volt a nemszavazók között a válaszmegtagadás

aránya. Ebből egyértelműen következtethetünk arra, hogy a nemszavazók jelentős része azonnal lemondana a demokratikus választásokról, a jogállamiságról és a szabadságjogokról, cserébe a Kádár-rendszer kiszámítható világáért.

39. ábra

Mikor volt a legjobb a magyaroknak?

5. Konklúziók

A 2018-as országgyűlési választásokon a magyarországi lakhellyel rendelkező választókorú népesség 70,2 százaléka vett részt, ezzel a rendszerváltás utáni időszak második legnagyobb részvételével megrendezett választása volt. Ilyen részvételi adatok mellett elsikkadt az a tény, hogy továbbra is van nagyjából 2 millió 400 ezer honfitársunk, aki nem ment el szavazni. Ahogy a Policy Solutions korábbi kutatásaiból is kiderül, az országgyűlési választások alkalmával nem szavazó populáció alapvetően két részpopulációból áll: a következetesen sohasem szavazó, politikailag passzív állampolgárokból és a szituatív nemszavazókból. Az elmúlt évtizedekben a választók mintegy 15-20 százaléka, mintegy 1,2-1,6 millió állampolgár tartozott az első csoportba, ők a következetes nemszavazók. A többi távolmaradó (a lakosság 10-20 százaléka) pedig egy adott országgyűlési választás során nem szavazott.

Mostani kutatásunkban ennek a nagyjából 1,2 millió, következetesen nemszavazó, passzív állampolgár társadalmi hátterét és motivációit elemeztük. A kutatás megalapozásául több korábbi Policy Solutions elemzés reprezentatív közvélemény-kutatását vettük alapul, így a „Magyar Álom”, a „Magyar Réválom”, a „Demokrácia és a magyar társadalom” és a „Politikai útmutató Magyarországhoz”

című kutatásainkat. Ezen kutatásokat egészítettük ki a ZRI Závecz Research 2017-2018-ban készült 11 havi reprezentatív közvélemény-kutatásainak az összesített adataival. Ezen 11 kutatás 11.000 különböző megkérdezettjéből választottuk ki azokat a válaszadókat, akik arra a kérdésre, hogy "ha most vasárnap lennének a választások, melyik pártra szavaznának?" úgy feleltek, hogy nem mennének el szavazni és nincs is választott pártjuk. A kutatásunkban a magyar választópolgárok 15 százaléka tartozik ebbe a nemszavazói csoportba.

Tanulmányunkban először a nemszavazók demográfiai mutatóit elemeztük. A nemszavazók életkori megoszlását vizsgálva a legszembetűnőbb a 30 éven aluliak jelentős elfordulása volt a politikától, ugyanis míg az aktívak táborában 17 százalék, addig a passzívak között 24 százalék a fiatalok aránya. Iskolázottság szempontjából jelentősen felülreprezentáltak a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők a politikailag passzívak között: míg a választási hajlandóságot mutató magyarok negyedének van legfeljebb alapfokú végzettsége, addig ez az arány a nemszavazók között majdnem 20 százalékponttal magasabb. A többi állampolgárhoz képest a nemszavazók körében alacsonyabb a foglalkoztatottság szintje – sok a tanuló -, az idősebbek azonban jellemzően olyan munkakörben dolgoznak (vagy dolgoztak legutóbb), melynél nincs szükség különösen magas végzettségre vagy bármilyen különleges szakképesítésre.

Fontos és kevészer hangsúlyozott tény, hogy az aktív állampolgárokhoz képest a nemszavazók körében feltűnően alacsony a házasságban élők aránya. Mindössze alig minden harmadik politika iránt elzárkózó ember él házastársi viszonyban, ez 17 százalékponttal alacsonyabb, mint a politika iránt nyitott állampolgárok körében. Összeségében jól látszik – és ezt más kutatások is megerősítik -, hogy a társas kapcsolatok hiánya vagy alacsonyabb szintje korrelációt mutat a politikai inaktivitással.

A nemszavazók földrajzi eloszlását vizsgálva látható, hogy főleg a Dél-Dunántúlon tapasztalhatjuk a nemszavazók arányának növekedését – a legnagyobb „lecsúszást” Baranya megye produkálta, amely korábban – 2002-ben - a negyedik legaktívabb megye volt, de mára a lepasszívabbá vált. Baranyában 2018-ban az országos átlaghoz képest 4,1 százalékponttal kevesebben mentek el szavazni. Jelentős szórást tapasztalhatunk a budapesti nemszavazók kerületenkénti eloszlásában is. A legkiugróbb és legmeglepőbb adat, hogy 2018-ban a budapesti 9. kerületben az országos átlagnál 10,1 százalékponttal kevesebben mentek el szavazni. Még országos összehasonlításban is kiemelkedően magas a 9. kerületi lakosok között a nemszavazók aránya.

A nemszavazók demográfiai mutatói után álmaikat, félelmeiket, érzéseiket vizsgáltuk. Jelentős különbségeket figyelhettünk meg a politikailag passzív és aktív emberek érzelmei között, ugyanis a nemszavazók jelentősen derűsebben és pozitívabban élik mindennapjaikat, mint azok, akik hajlandóságot mutatnak a választásokon való részvételre: a nemszavazók 73 százaléka érezte magát általában boldognak a kérdésfeltevést megelőző hetekben, míg ez az arány az aktívok között csak 69 százalék. Ennél jóval nagyobb eltérést látunk viszont, amikor a félelmeikről kérdeztük őket, ugyanis míg a politika iránt érdeklődők 27 százaléka érzett félelmet valami iránt az elmúlt időszakban, addig ugyanez az arány a nemszavazók között mindössze 6 százalék. Összességében, akik nem foglalkoznak politikával, azoknak határozottan derűsebben, fesztelenebbül és nyugodtabban telnek a mindennapjai, mint azoknak, akik politikailag aktívabbak. A különböző pozitív érzelmek, így a boldogság jellemzőbb erre a csoportra, mint a biztos választókra.

Ahogy az aktív állampolgároknál, úgy a politikától elforduló szavazók körében is a bizonytalanná, kiszámíthatatlanná váló élet,

valamint a betegségek a legerősebb félelmek. A nemszavazók az átlagnál sokkal jobban aggódnak azonban a felgyorsult világ miatt, és magasabb közöttük azoknak az aránya, akiket a hajléktalanság és a lakhatás kérdése tölt el félelemmel. Magyarország sorsával kapcsolatban az oktatás és az egészségügy az a két téma, amely esetében az átlagnál sokkal jobban aggódnak a nemszavazók. Több kérdésnél is egyértelműen kiderül, hogy kevésbé félnek a migrációtól, a bevándorlóktól a passzívak. Pénzügyek tekintetében viszont jelentősen nagyravágyóbbak a nemszavazók, mint aktívabb társaik. Amikor arról kérdeztük őket, hogy mekkora havi nettó összeggel tudnák életük álmát élni: a 300 ezer forint alatti összegeknél a politikailag aktívak, az e feletti összegeknél viszont a közélettel nem foglalkozók voltak pár százalékpontos többségben. Mindez összefüggésben lehet a fiatalok jelentős arányával a nemszavazók között – a 30 alattiak ugyanis jellemzően magasabb fizetésekről álmodnak, mint idősebb társaik.

Tanulmányunkban áttekintettük a nemszavazók gazdasági és kulturális értékrendjét is. Gazdaságpolitikai értékrendjüket tekintve a közélet elől elzárkózó szavazók körében két tendenciát figyelhetünk meg. Egyfelől három kérdésben is határozottan baloldaliabb álláspontot képviseltek, mint a választásokon résztvevő állampolgárok. A progresszív adózásra vonatkozó kérdésnél jelentősen, körülbelül 10 százalékponttal nagyobb arányban támogatták a többkulcsos adózást, a társadalmi egyenlőséggel kapcsolatban 5 százalékponttal támogatták nagyobb arányban a baloldali álláspontot, hasonlóan a fizetésbeli különbségekről szóló kérdéshez, ahol 4 százalékpontos fölényt figyelhetünk meg a baloldali álláspont javára a nemszavazók körében. Ezzel szemben három olyan gazdaságpolitikai témát azonosítottunk, ahol piacpártibb álláspontot képviseltek a politikával egyébként nem foglalkozó magyarok. Egyfelől a munkaértékét tekintve 7 százalékpontnyi mértékben liberálisabb álláspontot képviselnek,

azaz körükben népszerűbb az az elmélet, hogy a munkaerőpiacon mindenki olyan bért kap, amennyit az általa elvégzett munka értékét tekintve megérdemel. A munkavállalók érdekérvényesítési korlátait tekintve 14 százalékpontnyian kevesebben voltak azok, akik egyetértettek azzal az állítással, hogy a dolgozóknak akkor is legyen joga sztrájkolni, ha ezzel a lakosság többségének kényelmetlenséget okoznak. Ezen felül ismét megerősítést nyer bizalmatlanságuk az állam felé, ugyanis az aktív szavazóknál nagyobb mértékben vélték úgy, hogy a magáncégek többet tesznek az emberekért, mint az állam

A társadalmpolitikai adatokat vizsgálva arra következtethetünk, hogy a nemszavazók alapvetően nagyobb bizalommal fordulnak embertársaik felé, ebből ered, hogy négy kérdésben is némileg nyitottabban, progresszívebben szemlélték a társadalmunkat: kevésbé tartanak a bevándorlóktól, hisznek abban, hogy nincs szükség a halálbüntetésre, elkötelezettebbek a férfi-női egyenjogúság mellett, valamint sokkal kevésbé látják veszélyesnek a világot. Ezzel szemben a családdal összefüggő néhány kérdésben – homoszexualitás, abortusz, gyermeknevelés - konzervatívabbak, mint az aktív szavazók.

Végezetül megvizsgáltuk, hogyan gondolkodnak a nemszavazók a demokrácia kérdéséről. Összességében a nemszavazók körében alacsony a demokráciába vetett hit, 37 százalékuk számára mindegyik politikai rendszer – demokrácia és diktatúra -egyforma, és csak szűk többségük, 47 százalékuk bízik kifejezetten a demokráciában. A nemszavazók az aktív választókhöz képest kevésbé gondolják, hogy a politikában a tetteknek van következménye, hogy a politikusokra ugyanúgy vonatkoznak a törvények, mint az átlagemberekre, vagy hogy sajtószabadság lenne Magyarországon.

Ugyanakkor, a nemszavazók körében egyértelmű fölényben van a volt szocialista kormányok támogatottsága a fideszes kormánykéval

szemben: a nemszavazók egyharmada vélte úgy, hogy valamelyik MSZP-s kormány alatt volt a legjobb állapotban a magyar demokrácia minősége, és mindössze 8 százalékuk gondolta azt, hogy a négy Orbán-kormány valamelyike lett volna a leginkább elkötelezett a jogállamiság iránt. Ugyanez a tendencia mutatkozott meg abban a kutatásunkban, amikor arról kérdeztük őket, hogy szerintük melyik kormány alatt volt általában a legjobb a magyaroknak. A különböző Fidesz kormányok ismét rosszul szerepeltek, a nemszavazóknak ismét csak 8 százaléka választotta valamelyik Orbán kabinetet, ezzel szemben a különböző MSZP kormányokról a nemszavazók egyötödének voltak pozitív emlékei. Főleg a Horn-kormányának van a nemszavazók körében relatíve jó megítélése. Mindez azt mutatja, hogy a nemszavazók mintegy 20-30 százaléka feltehetően korábbi baloldali szavazó vagy legalábbis régi baloldali szimpatizáns.

Fontos azonban kiemelni, hogy a nemszavazók egyharmada szerint egyik kormány idején sem volt jó az országnak, másik egyharmad pedig választani sem tudott a különböző színű és összetételű kormányok közül, tehát kétharmaduk egyetlen kormányról sem tudott jó véleményt mondani.

A várakozásoknak megfelelően a rendszerváltás utáni időszakról általában sincs jó véleménye a nemszavazóknak (mindössze 11 százalékuk gondolja ezt a korszakot a legjobbnak), ami nem csoda, vélhetően ez is szerepet játszik abban, hogy elzárkóznak a politikától. Viszont még úgy is magas körökben a Kádár-rendszer iránti nosztalgia (45 százalékuk választotta ezt az időszakot az ország fénykorának), hogy jelentős volt a nemszavazók között a válaszmegtagadás aránya. Ebből egyértelműen következtethetünk arra, hogy a nemszavazók jelentős része azonnal lemondana a demokratikus választásokról, a jogállamiságról és a szabadságjogokról, cserébe a Kádár-rendszer kiszámítható világáért.

Ezen kiadvány a szerzők saját véleményét tartalmazza,
mely nem feltétlenül tükrözi a Friedrich-Ebert-Stiftung (FES)
hivatalos álláspontját.

A Friedrich-Ebert-Stiftung által publikált kiadványok
kereskedelmiforgalomba kizárólag a FES előzetes írásos
engedélyével kerülhet.

**FRIEDRICH
EBERT**
STIFTUNG

Friedrich-Ebert-Stiftung Büro Budapest

Cím: 1056 Budapest, Fővám tér 2-3.

Telefon: +36 (1) 461-60-11

Honlap: www.fesbp.hu

POLICYSOLUTIONS

Policy Solutions

Cím: 1065 Budapest, Révay utca 10.

Telefon: +36 (1) 474-87-48

E-mail: info@policysolutions.hu

Honlap: www.policysolutions.hu

